

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТА РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

(для студентів 2 курсу денної форми навчання за напрямком підготовки
6.140101 – «Готельно-ресторанна справа»)

Програма і робоча програма навчальної дисципліни «Історія української культури» (для студентів 2 курсу денної форми навчання за напрямком підготовки 6.140101 – «Готельно-ресторанна справа») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: О. Л. Рябченко, С. С. Романова – Х.: ХНАМГ, 2011 – 31 с.

Укладачі: завідувач кафедри історії та культурології,
канд. іст. наук, доц. О. Л. Рябченко
асистент С. С. Романова

Рецензент: к.філос. наук, доц. Г. Г. Фесенко

Наведені програма і робоча програма навчальної дисципліни, їх зміст за змістовими модулями й темами. Включено плани лекцій і практичних занять, методичні рекомендації до самостійної роботи, контрольні запитання і критерії оцінювання знань студентів.

Рекомендовано кафедрою історії та культурології, протокол засідання № 7 від 28 лютого 2011 р.

ЗМІСТ

стор.

Вступ.....	4
1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
1. Мета, предмет та місце дисципліни.....	5
1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни.....	5
1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги.....	6
1.4. Рекомендована основна навчальна література.....	7
1.5. Анотації дисципліни.....	8
2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	9
2.1. Розподіл обсягу навчальної роботи студента за спеціальностями та видами навчальної роботи.....	9
2.2. Зміст дисципліни.....	10
2.2.1. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями	15
2.2.2. План лекційного курсу.....	15
2.2.3 План практичних занять.....	17
2.3. Самостійна робота студентів.....	17
2.4. Засоби контролю та структура залікового кредиту.....	22
2.5. Інформаційно-методичне забезпечення.....	27

ВСТУП

«Історія української культури» - дисципліна, спрямована на збагачення і розширення гуманітарної підготовки студентів, формування творчої активності майбутніх фахівців. Вона дає уявлення про етапи розвитку української культури, забезпечує розуміння системного зв'язку всіх складових культури – мистецтва, етнографії, матеріальної культури, наукового знання, усіх форм духовних цінностей, формує світогляд. Пізнання сутності та процесу розвитку культури має бути орієнтоване на формування таких якостей людини, як різнобічна освіченість, висока свідомість, моральність, вміння знаходити порозуміння з представниками різноманітних культур. Значення курсу полягає передусім у тому, що він формує науковий світогляд студентів, загальноосвітній, фаховий і культурний рівень майбутнього спеціаліста.

Основними формами вивчення дисципліни «Історія української культури» є лекції, практичні заняття та самостійна робота. Матеріал навчальної дисципліни спрямований на формування вмінь використовувати у повсякденному житті основні терміни та поняття історії української культури, застосовувати набуті знання для визначення лінії особистої поведінки в умовах розмаїття культур.

Програма початкової дисципліни «Історія української культури» розроблена на основі:

СВО ХНАМГ. Навчальний план підготовки бакалавра за напрямом підготовки 6.140101 – «готельно-ресторанна справа», 2010.

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета, предмет та місце дисципліни (за ОПП)

Мета та завдання вивчення дисципліни формування системи знань про закономірності культурного процесу, культуру як специфічний та унікальний феномен людства. Розгляд історії української культури в розвитку, в єдності та суперечності різноманітних процесів і тенденцій у ній. Набуття уяви про особливості культурних епох в Україні, представити типологію художніх напрямів і течій в українському мистецтві, ознайомити студентів з основними особливостями ментального та художньо-естетичного мислення українців.

Предмет вивчення: українська культура як цілісне суспільне явище та закономірності її розвитку.

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця

Дисципліни, що передують вивченню даної дисципліни	Дисципліни, вивчення яких спирається на дану дисципліну
Вихідна	

1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

Модуль. Історія української культури (2/72)

Змістові модулі (ЗМ):

ЗМ 1.1. Культура давньої і середньовічної України (1 / 36 год.)

Навчальні елементи

1. Поняття культури. Еволюція поглядів на культуру в європейській культурологічній думці.
2. Витоки української культури.

3. Культура Київської Русі.

4. Культура України героїчної доби (XIV –XVIII ст.)

ЗМ 1.2 Нова і новітня історія культури України (1 / 36 год.)

Навчальні елементи

1. Українські культурні традиції

2. Українське національно-культурне відродження (кінець XVIII – початок XX ст.)

3. Основні етапи розвитку української культури у XX ст.

1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Вміння (за рівнями сформованості) та знання	Сфери діяльності (виробнича, соціально- виробнича, соціально- побутова)	Функції діяльності у виробничій сфері (проектувальна, організаційна, управлінська, виконавська, технічна, інші)
Вміння:		
1	2	3
за певними методиками проводити спостереження за діяльністю людини;	соціально-виробнича, соціально-побутова	організаційна, управлінська, виконавська
використовуючи ознаки синхронічних та діяхронічних зв'язків в природному та соціально-культурному просторах, класифікувати результати спостережень за діяльністю, з урахуванням правил поведінки проводити нормування, аналіз та систематизацію результатів спостереження за діяльністю	соціально-виробнича, соціально-побутова	організаційна, управлінська, виконавська
на основі аналізу результатів спостережень за діяльністю за допомогою критеріїв нормування та систематизації визначати культурний контекст	соціально-виробнича, соціально-побутова	організаційна, управлінська, виконавська
з урахуванням визначеного місця окремих соціокультурних елементів у культурному контексті інтегрувати власну діяльність у культурне середовище	соціально-виробнича, соціально-побутова	організаційна, управлінська, виконавська

Продовження табл.

1	2	3
відтворювати, тлумачити та використовувати у повсякденному житті основні терміни та поняття історії української культури, застосовувати набуті знання для визначення лінії особистої поведінки в умовах розмаїття культур	соціально-виробнича, соціально-побутова	організаційна, управлінська, виконавська
Знання:		
Умови формування особи, її свободи, відповідальності за збереження життя, природи, культури, розуміти роль насильства і не насильства в історії та людській поведінці, моральних зобов'язань людини по відношенню до інших, а також до себе	соціально-виробнича, соціально-побутова	організаційна, управлінська, виконавська
Феномен української культури, її роль в людській життєдіяльності, мати уявлення про способи надбання, зберігання та передачі соціального досвіду, базисних цінностей культури	соціально-виробнича, соціально-побутова	організаційна, управлінська, виконавська
Знати історію культури України, її місце у системі світової культури та цивілізації	соціально-виробнича, соціально-побутова	організаційна, управлінська, виконавська

Освітньо-кваліфікаційні вимоги визначені відповідно до галузей стандартів ОКХ та засобів діагностики (ЗД): виробничі функції, типові задачі діяльності та вміння (за рівнями сформованості), якими повинні оволодіти студенти внаслідок вивчення даної дисципліни.

1.4. Рекомендована основна навчальна література

1. Попович М. Нарис історії культури України. – 2-е вид., випр. – К.: АртЕк, 2001. – 728 с.
2. Висоцький О.Ю. Історія української культури: Навчальний посібник. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2009. – 130 с.
3. Історія української культури / За ред. І. Крип'якевича. – К.: Либідь, 1994. – 656 с.
4. Історія світової і української культури: Підручник для вищ. закл. освіти / В.А.Греченко, І.В.Чорний, В.А.Кушнерук, В.А.Режко. – К.: Літера ЛТД, 2005. – 464 с.
5. Кордон М. В. Українська і зарубіжна культура: Курс лекцій. – К.: ЦУЛ, 2003. – 508 с.

6. Шейко В.М. Історія української культури. – Харків: ХДАК, 2001.

1.5.Анотація програми навчальної дисципліни

Історія української культури

Мета вивчення: формування системи знань про закономірності культурного процесу, культуру як специфічний та унікальний феномен людства. Розгляд історії української культури в розвитку, в єдності та суперечності різноманітних процесів і тенденцій у ній. Набуття уяви про особливості культурних епох в Україні та стилів, про культурологічний аналіз процесів та явищ.

Предмет дисципліни: українська культура як цілісне суспільне явище та закономірності її розвитку.

Змістовні модулі: Культура давньої і середньовічної України. Нова і новітня історія культури України

История украинской культуры

Цель изучения: формирование системы знаний о закономерностях культурного процесса, культуре как специфичном и уникальном феномене человечества. Рассмотрение истории украинской культуры в развитии, в единстве и противоречии разнообразных процессов и тенденций в ней. Приобретение представления об особенностях культурных эпох в Украине и стилей о культурологическом анализе процессов и явлений.

Предмет дисциплины: украинская культура как целостное общественное явление и закономерности ее развития.

Содержательные модули: Культура древней и средневековой Украины. Новая и новейшая история культуры Украины.

2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Розподіл обсягу навчальної роботи студента за спеціальностями та видами навчальної роботи

Таблиця 2.1 Розподіл обсягу навчальної роботи студента (денна форма навчання)

Призначення: підготовка спеціалістів, магістрів	Напрям, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS –2 Модулів – 1 Змістових модулів – 2 Загальна кількість годин – 72 год.		Статус дисципліни - Нормативна Рік підготовки: 1-й Семестр: 1-й Лекції – 18 год. Самостійна робота – 54 год. Вид підсумкового контролю: 1-й семестр – іспит

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять і самостійної роботи становить 25 % до 75 %.

Особливе місце у навчальному процесі посідає самостійна робота студентів, що спрямовує на формування практичних навичок роботи студентів зі спеціальною літературою, критичного осмислення здобутих знань і глибоке вивчення теоретичного й практичного кола проблем дисципліни.

Усі види занять розроблені відповідно до положень Болонської декларації.

Структура робочої програми навчальної дисципліни «Історія української культури» наведена у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 Структура навчальної дисципліни «Історія української культури»

Спеціальність, спеціалізація, (шифр, аббревіатура)	Всього, кредит/ годин	Семестри	Години								Екзамен (семестр)	Залік (семестр)
			Аудиторні	у тому числі			Самостійна праця	у тому числі				
				Лекції	Практичні, семінари	Лабораторні		Контр. роб.	КР / КР	РГЗ		
6.140101 «Готельно-ресторанна справа»	72	1	18	18			54				1	

2.2. Зміст дисципліни

Модуль 1. ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

ЗМ1.1. Культура давньої і середньовічної України.

Тема 1. Поняття культури. Еволюція поглядів на культуру в європейській культурологічній думці.

Поняття культури. Еволюція поглядів на культуру в європейській культурологічній думці. Сучасне розуміння категорії „культура”, її сутність, структура та функції. Культура світова та національна. Цивілізація та культура. Складники та етапи становлення української культури. Фактори, що вплинули на становлення української культури. Особливості української культури – гуманізм та фольклорне підґрунтя.

Тема 2. Витоки української культури.

Найдавніші археологічні культури на теренах України. Виникнення первісного мистецтва та його особливості. Трипільська культура та її роль в становленні української культури. Найдавніші протоміста Європи. Культури бронзового віку. Кімерійці та скіфи на території України. Язичництво як світоглядна та культурна система. Стародавня культура східних слов'ян. Побут, звичаї, релігійні вірування. Основні етапи розвитку старослов'янської

культури. Міфологія східнослов'янських племен. Мистецькі набутки слов'ян. Особливості писемності. Античні історики про слов'ян та їхню культуру.

Тема 3. Культура Київської Русі.

Становлення і розвиток державності . Розвиток міст. Прийняття християнства. Церква та її роль у культурному житті Київської Русі. Монастирі. Виникнення слов'янської писемності. Освіта. Кирило та Мефодій. Школи. Бібліотеки. Книжна справа. Найдавніші літописи. Культова та палацова архітектура. Софійський собор, Десятинна церква. Фрески та мозаїка. Внесок Ярослава Мудрого в розвиток культури. Пам'ятки літератури (“Повчання дітям” Володимира Мономаха, “Слово о полку Ігоревім”). Ткацтво, килимарство та вишивка. Соціальні світи Київської Русі. Вплив Київської Русі на розвиток культури сусідніх країн.

Тема 4. Культура України героїчної доби (XIV –XVIII ст.)

Вплив культури Київської Русі на життя Литовського князівства. Поширення освіти серед населення. Перші слов'янські книгодрукарі (Ш. Фіоль, Вукович, Ф. Скорина, С. Дропан). Іван Федоров — український першодрукар (“Апостол”, Острозька Біблія та ін.). Церковно-літературні твори. Пересопницьке Євангеліє. Короткий Київський літопис. Розвиток науки, видання букварів, граматик. Братства та братські школи. Образотворче мистецтво, архітектура, музика. Особливості пісенно-поетичної творчості козацької доби. Народні думи, історичні пісні. Кобзарство. Розвиток театру і драматургії. Реформування церкви та освіти, поширення гуманістичних ідей Ренесансу. Діяльність митрополита Петра Могили. Українське бароко, його національна специфіка. Ораторсько-проповідницька проза, мемуарно-історичні твори, козацькі літописи: Самовидця, Г. Граб'янки, С. Величка. Полемічна література. Д. Вишенський. Народні думи та пісні про визвольну війну. Розвиток барокової поезії, церковної музики. Поширення хорового (партесно-хорального) співу. Бароко в живопису (М. Петрахович, І. Руткович), розвиток парсунного портрету і гравюри (О. Тарасевич, Л.

Тарасевич, І. Щирський.) Особливості та пам'ятки барокової архітектури. Відновлення архітектурних пам'яток з бароковими доповненнями. Культурологічна і просвітницька діяльність Івана Мазепи. Культура і мистецтво в Україні XVIII ст. Поява творів світського характеру в літературі та театральному репертуарі. Палацова архітектура. Розвиток освіти. Києво-Могилянська академія як вищий навчальний заклад, центр науки і культури. Створення колегій. Григорій Сковорода — просвітитель, філософ і поет. Архітектура й образотворче мистецтво (І. Григорович-Барський, Б. Меретин та ін.). Садовопаркове та ужитково-декоративне мистецтво. Вплив української культури на розвиток культурних процесів у Росії (С. Полоцький, С. Яворський, Ф. Прокопович).

ЗМ1.2. Культура давньої і середньовічної України.

Тема 5. Українські культурні традиції.

Традиційне українське селянське господарство. Елементи патріархальних відносин. Інститути самоврядування. Зони селянських поселень, селянське житло. Традиційне житло міщан в Україні. Національний костюм. Козацький одяг. Система харчування. Поєднання християнських ідей з язичницькими віруваннями. Українська демонологія. Календарні свята та обряди: сезонне смислове навантаження свят. Регіональні особливості свят та звичаїв. Українська сімейна обрядовість. Фольклор як підґрунтя української професійної культури. Гуманізм української культури.

Тема 6. Українське національно-культурне відродження (кінець XVIII – початок XX ст.)

Просвітительські ідеї в культурі України. Розвиток історичної науки та фольклорні дослідження. “Історія русів”. Поширення освіти, відкриття шкіл, народних училищ. Розвиток науки та філософської думки. Зв'язок народного та професійного мистецтва. Формування української класичної літератури. Творчість І. Котляревського, Т. Шевченка. Роль Харківського та Київського

університетів. Кирило-Мефодіївське товариство. Діяльність М. Костомарова та П. Куліша. Внесок М. Лисенка в розвиток української музики.

Вплив складних політичних умов у другій половині XIX ст. на розвиток української культури: заборона українського книгодрукування, переслідування української інтелігенції тощо. Заснування у Львові культурно-освітніх товариств (“Просвіта”, “Наукове товариство ім. Т. Шевченка”), українських видавничих спілок. Харківський, Київський, Новоросійський університети як наукові центри.

Традиції та новації в українській культурі. Українська культура в європейському та світовому соціокультурному контексті. Криза просвітительського гуманізму та новітня ідеологія української державності. Українське мистецтво — формотворчий чинник української нації. Розвиток драматургії і театрального мистецтва. Театр корифеїв. Видатні актори М. Заньковецька, М. Садовський, П. Саксаганський. Загальна характеристика українського образотворчого мистецтва та архітектури, стилі міського та промислового будівництва. Український модерн. Творчість братів Кричевських. Стильові та жанрові особливості українського живопису. Творчість митців народницького реалізму М. Пимоненка, С. Світлославського, М. Івасюка, С. Васильківського, М. Самокиша, І. Їжакевича, І. Труша. Творчість митців, орієнтованих на новітні європейські напрями (О. Мурашко, М. Бурачек та ін.). Г. Нарбут та його учні. Творчість українських митців — зачинателів нових течій у світовому мистецтві (О. Архипенко, К. Малевич, О. Богомазов, В. Пальмов, М. Бойчук).

Особливості розвитку літератури (І. Франко, П. Грабовський, М. Коцюбинський). Український неоромантизм (М. Вороний, Леся Українка); своєрідність українського експресіонізму (П. Карманський, В. Стефаник). Український авангард 1900–1910 рр. Групи “Молода Муза” (Б. Лепкий, П. Карманський та ін.), “Українська хата” (М. Вороний, Г. Чупринка та ін.). Футуризм у малярстві та поезії (В. Єрмолов, М. Семенко та ін.).

Тема 7. Основні етапи розвитку української культури у XX ст.

Передумови розвитку культури і мистецтва. Створення Української Академії наук, наукові досягнення В. Вернадського, Д. Багалія, М. Кащенко, О. Фоміна та ін. М. Грушевський, його громадська і наукова діяльність. Література і театр у нових умовах мистецького життя. Видання журналів (“Музагет”, “Мистецтво”, “Шляхи мистецтва”), збірників та альманахів (“Троно”, “Буяння” та ін.). Створення мистецьких спілок: “Плуг” (С. Пилипенко, А. Головка, П. Панч та ін.), “Гарт” (В. Еллан-Блакитний, В. Сосюра, П. Тичина, М. Хвильовий та ін.) і груп: футуристів (“Нова генерація”), неокласиків (М. Зеров, М. Рильський, П. Филипович, М. Драй-Хмара та ін.), символістів (“Біла студія”), конструктивістів (“Авангард”), пролетарських письменників (ВАПЛІТЕ). Досягнення в театральному мистецтві та кіно (Лесь Курбас, О. Довженко), театр “Березіль”, драматургія М. Куліша. Український мистецький авангард та його доля в 30-ті роки.

Наука та освіта, преса і радіо, театр і кіно, образотворче мистецтво під час війни. Створення нових вищих навчальних закладів і розширення мережі науково-дослідних установ у повоєнні часи. Розвиток науки і техніки. Акції, спрямовані проти творчої інтелігенції, вилучення з бібліотек книг українських політичних діячів і письменників.

Поява нових творів літератури і драматургії (А. Малишко, О. Гончар, М. Бажан, Остап Вишня та ін.). Творчість композиторів Г. Майбороди, С. Людкевича та ін. Особливості архітектури та образотворчого мистецтва повоєнних часів. Створення закладів професійно-технічного навчання для підготовки робітничих кадрів. “Шістдесятники” у боротьбі за національно-культурне відродження України. Посилення ідеологічного тиску та репресій, “чистка” редакцій газет, журналів, видавництв. Розвиток кіно і театального мистецтва (С. Параджанов, К. Муратова, Л. Биков, Н. Ужвій, Д. Гнатюк, Є. Мірошніченко та ін.). Розквіт музично-естрадного мистецтва (В. Івасюк, Н. Яремчук, С. Ротару, В. Зінкевич та ін.). Втрата національної своєрідності в архітектурі містобудування (масові житлові забудови). Традиції українського

народного живопису у творах Т. Яблонської та В. Зарецького. Розвиток ужитково-декоративного мистецтва (вироби народних майстрів).

Тенденції сучасного національно-культурного відродження.

2.2.1. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями та форми навчальної роботи студента

Розподіл часу за модулями і змістовими модулями для студентів денної форми навчання. Спеціальність:

Модулі (семестри) та змістові модулі	Всього, кредит/годин	Форми навчальної роботи			
		Лекц.	Сем., Пр.	Лаб.	СРС
Модуль 1	2 (72)				
ЗМ. 1.1. Культура давньої і середньовічної України	40	10	0	0	30
ЗМ 1.2 Нова і новітня історія культури України	32	8	0	0	24

2.2.2. План лекційних занять

Лекція - форма навчального заняття, найголовнішим завданням якої є викладення основ історії української культури, ознайомлення з новітніми науковими досягненнями у даній царині, озброєння студентів методологією предмета та самостійної роботи над ним. Подальшу роботу студент повинен виконувати самостійного.

Тема 1. Поняття культури. Еволюція поглядів на культуру в європейській культурологічній думці - 2 год.

1. Поняття культури.
2. Еволюція поглядів на культуру в європейській культурологічній думці.
3. Сучасне розуміння категорії „культура”, її сутність, структура та функції.
4. Культура світова та національна.

Тема 2. Витоки української культури - 2 год.

1. Проблема походження української культури.

2. Стародавні археологічні культури на українських землях. Трипільська культура.
3. Міфологія української землі. Язичництво.

Тема 3. Культура Київської Русі - 2 год.

1. Київська Русь — якісно новий етап у розвитку слов'янської культури.
2. Християнізація — рушій нового культурного процесу.
3. Виникнення слов'янської писемності. Школа, освіта в Київській Русі.
4. Розвиток давньоруського мистецтва.

Тема 4. Культура України героїчної доби (XIV –XVIII ст.) - 4 год.

Заняття 1 (2 год.)

1. Суспільно - політичні та історичні обставини розвитку української культури.
2. Освіта і наука в українській духовності:
  - а) братські школи як осередки знань і національного духу;
  - б) Києво-Могилянська академія як духовний, навчальний та науково-культурний центр східного і південного слов'янства;
  - в) розвиток освіти на Слобожанщині. Харківський колегіум.
3. Виникнення і розвиток книгодрукування в Україні.

Заняття 2 (2 год.)

1. Формування українського театрального мистецтва.
2. Кобзарство як культурний феномен. Розвиток музичного мистецтва (Д. Бортнянський, М. Березовський, А. Ведель).
3. Джерела й основні риси українського бароко.
4. Меценатство в Україні (К.Острозький, Г.Гулевичівна, П.Могила, І.Мазепа).
5. Видатні діячі української культури: Ф.Прокопович, Г.С.Сковорода.

Тема 5. Українські культурні традиції.

1. Побут і повсякденне життя українського народу.
2. Українські духовні традиції.
3. Календарні свята та обряди українців.
4. Фольклор у становленні і розвитку української професійної культури.

Тема 6. Українське національно-культурне відродження (кінець XVIII – початок XX ст.)

1. Початок українського національного відродження.
2. Репресії царизму проти української культури.
3. Національно-культурний рух у Галичині
4. Розвиток українського мистецтва у XIX – на початку XX ст.

Тема 7. Основні етапи розвитку української культури у XX ст.

1. Культура і духовне життя України в 1917–1920 рр.
2. Українська культура в перші десятиліття радянської влади: піднесення 20-х років і „Розстріляне відродження”.
3. Розвиток культури в УРСР в 40–80-х роках XX ст. Дисидентський рух.
4. Культурні надбання української діаспори.
5. Тенденції сучасного національно-культурного відродження

2.2.3. Плани практичних (семінарських) занять

Практичні заняття навчальним планом ХНАМГ не передбачені

2.3. Самостійна робота студентів

Для оволодіння матеріалом дисципліни "Історія української культури", окрім аудиторної роботи, потрібно значну увагу приділяти самостійній роботі.

Самостійна робота студента є основним способом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових аудиторних занять. Основні види самостійної роботи: вивчення додаткової літератури; підготовка індивідуальної

творчої роботи; підготовка до проміжного модульного й підсумкового контролю.

Питання для самостійного вивчення курсу

1. Культура світова та національна.
2. Культура та сучасна цивілізація.
3. Регіональна типологія світової культури. Особливості української культури.
4. Кіммерійці та скіфи на українських теренах.
5. Культура антів.
6. Походження етноніма «Русь».
7. Культура дохристиянської Русі.
8. Міфологія української землі. Язичництво.
9. Архітектура часів Київської Русі.
10. Традиції образотворчості. Ювелірне мистецтво. Музична культура в Київській Русі.
11. Культурне життя в період розпаду Київської Русі та монголо - татарської навали.
12. Культура Галицько-Волинської Русі.
13. Розвиток освіти на Слобожанщині. Харківський колегіум.
14. Літературна творчість, її особливості. Полемічна література.
15. Джерела та основні риси українського бароко. Барокова архітектура.
16. Розвиток музичного мистецтва (Д.Бортнянський, М.Березовський, А.Ведель)
17. Меценатство в Україні (К.Острозький, Г. Гулевичівна, П.Могила, І.Мазепа).
18. Видатні діячі української культури: Ф.Прокопович, Г.Сковорода.
19. Культурні традиції Запорізької Січі.
20. Освіченість, канцелярія і школа у запорізьких козаків.
21. Одяг запорізьких козаків.

22. Торгівля, промисли та ремесла запорожців.
23. Побут і повсякденне життя українського народу:
24. Українське традиційне житло, види господарської діяльності, промисли та ремесла.
25. Повсякденна, святкова та обрядова їжа українського народу.
26. Різновиди традиційного одягу і символіка народного костюма.
27. Сімейні звичаї та обряди. Історичні джерела про українську сім'ю.
28. Свята та обряди календарного циклу.
29. Народні знання: медицина, математика, астрономія, метеорологія.
30. Фольклор у становленні і розвитку української професійної культури.
31. Мовний код культури.
32. Початок українського національного відродження.
33. Розвиток університетської освіти в Україні.
34. Репресії царизму проти української культури.
35. Національно-культурний рух у Галичині.
36. Розвиток українського мистецтва у XIX- на початку XX ст.
37. Значення творчості Т.Г. Шевченка для розвитку української культури.
38. Українська національна ідея у творчості М.П. Драгоманова.
39. Культура і духовне життя України в 1917-1920 рр.
40. Політика українізації і її вплив на розвиток культури (1920-ті рр.)

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

1. Ментальність як феномен культури.
2. Проблема походження української культури.
3. Скіфська культура.
4. Українська демонологія.
5. Трипільська культура.
6. Етнос як носій культури.

7. Стародавні слов'янські культури на території України.
8. Іконопис: історія та сучасність.
9. Давньоукраїнські літературні пам'ятки – культурні цінності пращурів.
10. „Повчання дітям” Володимира Мономаха – книга культурного буття.
11. "Слово о полку Ігоревім" – шедевр давньоруської художньої літератури.
12. Культурні контакти Київської Русі .
13. Найдавніші пам'ятки писемності Київської Русі.
14. Слов'янська міфологія як феномен культури.
15. Язичництво як світоглядна та культурна система.
16. Кам'яне зодчество Київської Русі.
17. Монументальний живопис Київської Русі.
18. Соціальні світи Київської Русі.
19. Запорізька Січ: побут, звичаї, традиції, культура.
20. Братські школи як осередки знань і національного духу.
21. Києво-Могилянська академія як науково-культурний центр.
22. Петро Могила – видатний культурний діяч і меценат.
23. Розвиток освіти на Слобожанщині. Харківський колегіум.
24. Видатні вихованці Харківського колегіуму.
25. Давньоукраїнські студенти і професори.
26. "Пересопницьке Євангеліє" як пам'ятка староукраїнської культури.
27. Культурний діяч Костянтин Острозький.
28. Полемічна література. Д. Вишенський.
29. Книгодрукування в Україні. І. Федоров.
30. Звичаї українського народу.
31. Розвиток мистецтва гравюри і графіки в Україні. Л. Тарасевич.
32. Ренесансні архітектурні ансамблі в Україні.
33. Джерела й особливості українського бароко.
34. Міська культура як чинник свободи.
35. Пісні та думи України. Кобзарство як культурний феномен.
36. Музична культура в Україні XVIII ст. (М.Березовський, А.Ведель,

Д.Бортнянський).

37. Український філософ Г.С.Сковорода.
38. Видатні меценати України XVI- XVIII ст.
39. І. Мазепа як меценат і культурний діяч.
40. Т.Г. Шевченко – поет і художник.
41. Меценатство в Україні у XIX- на початку XX ст.
42. Українське національно-культурне відродження (XIX ст.).
43. Руська трійця і її роль у національно-культурному піднесенні Галичини.
44. М.П. Драгоманов.
45. Видатні художники Харківщини (І.Репін, С.Васильківський та ін.)
46. Походження і розвиток українського театру.
47. Архітектурні пам'ятки Києва.
48. Архітектурні пам'ятки Харкова.
49. Розвиток української науки у XIX ст.
50. Модерн в українській культурі.
51. Харків як освітній і науковий центр України.
52. Культурне значення національних ідей.
53. Українська культура у 1920 -1930-ті роки.
54. Розвиток української літератури у 1920-ті рр. Літературні течії і організації.
55. Лесь Курбас і театр «Березіль».
56. Особливості національно-культурного розвитку України в умовах тоталітаризму.
57. Поетична хвиля українського кінематографа (О.П. Довженко, С. Параджанов, І. Миколайчук та ін.).
58. Сатира і гумор як надбання української культури.
59. Видатні діячі культури українського походження.
60. Знамениті харків'яни.

2.4. Засоби контролю та структура залікового кредиту

В організації навчального процесу застосовується поточний і підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюють під час лекційних занять, він має на меті перевірку рівня підготовленості студентів з певних розділів (тем) навчальної програми і виконання конкретних завдань. Поточний контроль (тестування) проводиться та оцінюється за питаннями, які винесені на самостійну роботу.

Підсумковий контроль виконують з метою оцінювання результатів навчання студентів. Загальна оцінка кожного змістового модулю складається з поточних оцінок і з оцінки виконання модульної контрольної роботи.

Система оцінювання знань, вмінь і навичок студентів передбачає оцінювання всіх форм вивчення дисципліни.

Перевірка й оцінювання знань студентів здійснюється із використанням наступних форм:

1. Оцінювання засвоєння питань для самостійного вивчення.
2. Проведення модульного контролю.
3. Проведення екзамену.

Засоби контролю та структура залікового кредиту для студентів денної форми навчання наведені в табл. 2.9.

Таблиця 2.9 Засоби контролю та структура залікового кредиту для студентів денної форми навчання

Види та засоби контролю (тестування, контрольні роботи, індивідуальні завдання тощо)		Розподіл балів, %
МОДУЛЬ 1. Поточний контроль зі змістових модулів		
ЗМ 1.1	Тематичні тестування	30
ЗМ 1.2	Тематичні тестування	30
Підсумковий контроль з модулю		
	Екзамен	40
Всього за модулем		100%

Порядок поточного оцінювання знань студентів денної форми навчання

Поточне оцінювання здійснюється під час лекційних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

- 1) активність і результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни; відвідування лекцій;
- 2) виконання самостійного завдання;
- 3) виконання поточного контролю;
- 4) виконання проміжного модульного контролю.

Оцінку "відмінно" ставлять за умови відповідності виконаного завдання студентом або його усної відповіді за усіма чотирьом зазначеним критеріям. Відсутність тієї чи іншої складової знижує оцінку.

Контроль систематичного виконання самостійної роботи

Оцінювання проводять за такими критеріями:

- 1) розуміння, ступінь засвоєння теорії і методології проблем, що розглядаються;
- 2) ступінь засвоєння матеріалу дисципліни;
- 3) ознайомлення з рекомендованою літературою з питань, що розглядаються;
- 4) уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, вирішенні завдань, винесених для самостійного опрацювання.
- 5) логіка, структура, стиль викладання матеріалу в індивідуальній творчій роботі, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації і робити висновки.

Контроль за виконанням поставлених задач здійснюється протягом усього семестру. За успішне та систематичне виконання поставлених завдань протягом двох змістових модулів студент отримує оцінку «відмінно» або по 30% за поточний контроль, якщо студент виконує поставлені завдання.

Робота студента в аудиторії оцінюється за такими критеріями:

- 1) самостійність виконання;
- 2) логічність і послідовність викладання матеріалу;
- 3) повнота розкриття теми;
- 4) використання й аналіз додаткових літературних джерел;

Проведення поточного контролю

Поточний контроль (тестування) здійснюється та оцінюється за питаннями, які винесено на самостійну роботу та які розглядаються на лекціях. Поточний контроль проводять у письмовій формі після того, як розглянуто увесь теоретичний матеріал і виконані самостійні завдання в межах кожної теми змістового модуля. За кожним змістовим модулем проводиться поточне тестування на лекції (табл. 2.9) і кожному студентові виставляється відповідна оцінка за отриманою кількістю балів.

Проміжний модульний контроль

Проміжний модульний контроль рівня знань передбачає виявлення опанування студентом матеріалу лекційного модуля і вміння застосовувати його для вирішення практичної ситуації, здійснюють у вигляді тестування.

Після вивчення тем 1 - 5 (ЗМ 1.1) студенти виконують тестові завдання до першого змістового модуля. Відповідно, після вивчення тем 6 - 8 (ЗМ 1.2) - тестові завдання або контрольну роботу до другого змістового модуля. За результатами роботи на кожній лекції студент отримує відповідну кількість балів.

У відповідності до програми навчальної дисципліни "Історія української культури" тестування проводять на останньому лекційному занятті з кожного змістового модулю. Загальна тривалість тестів з модуля 1 "Історія української культури" – 1,0 година (по 0,33 години на опрацювання одного тесту з одного змістового модуля). Тестове завдання містить запитання одиничного і множинного вибору різного рівня складності. Для оцінювання рівня відповідей

студентів на тестові завдання використовуються критерії оцінювання. Для кожного тестового завдання розроблена шкала оцінювання, яка надається викладачем на розгляд студентів до проведення тестового контролю.

Тести для проміжного модульного контролю обираються із загального переліку тестів за відповідними темами.

Проведення підсумкового письмового екзамену з Модулю.

Умовою допуску до екзамену є:

- сума накопичених балів за двома змістовими модулями, яка повинна бути не менша, ніж 30 % (за внутрішнім вузівським рейтингом або системою ESTC) або наявність позитивних оцінок з проміжного модульного контролю (за національною системою);

Підсумкову оцінку з дисципліни виставляють в національній системі оцінювання результатів навчання і в системі ECTS згідно з методикою переведення показників успішності знань студентів Академії в систему оцінювання за шкалою ECTS (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 Критерії оцінювання

За шкалою ECTS	За шкалою ВНЗ	За раціональною шкалою	Коментар
1	2	3	4
A	90-100 %	відмінно	Студент виявив всебічні, систематичні й глибокі знання навчального матеріалу дисципліни, передбаченого програмою; проявив творчі здібності в розумінні, логічному, стислому і ясному трактуванні навчального матеріалу; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності. Студент дав понад 90% правильних відповідей з <i>тестових завдань</i> .

Продовження табл. 2.10.

1	2	3	4
B	80-90 %	дуже добре	<p>Студент виявив систематичні та глибокі знання навчального матеріалу дисципліни вище середнього рівня; продемонстрував уміння вільно виконувати завдання, передбачені програмою; засвоїв літературу, рекомендовану програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності.</p> <p>Студент дав понад 76-83% правильних відповідей з <i>тестових завдань</i>.</p>
C	70-80 %	добре	<p>Студент виявив загалом добрі знання навчального матеріалу дисципліни при виконанні передбачених програмою завдань, але допустив низку помітних помилок; засвоїв основну літературу, рекомендовану програмою; показав систематичний характер знань з дисципліни; здатний до самостійного використання та поповнення надбаних знань у процесі подальшої навчальної роботи та професійної діяльності.</p> <p>Студент дав понад 83-90% правильних відповідей з <i>тестових завдань</i></p>
D	60-70 %	задовільно	<p>Студент виявив знання навчального матеріалу дисципліни в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності; справився з виконанням завдань, передбачених програмою; ознайомився з основною літературою, рекомендованою програмою; допустив значну кількість помилок або недоліків у відповідях на запитання при співбесідах, тестуванні та при виконанні завдань тощо, принципів з яких може усунути самостійно.</p> <p>Студент дав понад 60-67% правильних відповідей з <i>тестових завдань</i>.</p>
E	50-60 %	достатньо	<p>Студент виявив знання основного навчального матеріалу дисципліни в мінімальному обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності; в основному виконав завдання, передбачені програмою; ознайомився з основною літературою, рекомендованою програмою; допустив помилки у відповідях на запитання при співбесідах, тестуванні та при виконанні завдань тощо, які може усунути лише під керівництвом та за допомогою викладача.</p> <p>Студент надав понад 68-75% правильних відповідей з <i>тестових завдань</i></p>

Продовження табл. 2.10.

1	2	3	4
FX	25-50 %	незадовільно з можливістю повторного складання	Студент має значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу з дисципліни; допускав принципові помилки при виконанні передбачених програмою завдань, але спроможний самостійно доопрацювати програмний матеріал і підготуватися до перездачі дисципліни. Студент дав менше 60% правильних відповідей з <i>тестових завдань</i> .
F	0-25 %	незадовільно з обов'язковим вивченням дисципліни	Студент не має знань зі значної частини навчального матеріалу; не спроможний самостійно засвоїти програмний матеріал і потребує повторного вивчення навчальної дисципліни Студент дав менше 55% правильних відповідей з <i>тестових завдань</i> .

2.5. Інформаційно-методичне забезпечення

Таблиця 2.11 Інформаційно-методичне забезпечення

Бібліографічні описи, Інтернет адреси	ЗМ, де застосовується
1	2
1. Рекомендована основна навчальна література (підручники, навчальні посібники, інші видання)	
Попович М. Нарис історії культури України. – 2-е вид., випр. –К.: АртЕк, 2001. – 728 с. Висоцький О.Ю. Історія української культури: Навчальний посібник. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2009. – 130 с. Історія української культури / За ред. І. Крип'якевича. – К.: Либідь, 1994. – 656 с. Історія світової і української культури: Підручник для вищ. закл. освіти / В.А.Греченко, І.В.Чорний, В.А.Кушнерук, В.А.Режко. – К.: Літера ЛТД, 2005. – 464 с. Кордон М. В. Українська і зарубіжна культура: Курс лекцій. – К.: ЦУЛ, 2003. – 508 с. Культурология: Уч. пособие / Авторы – составители Власенко О.И., Зайончковский Ю.В. – Харьков: Парус, 2006. – 512 с.	Усі ЗМ

1	2
<p align="center">2. Додаткові джерела</p> <p align="center">(довідники, нормативні видання, сайти Інтернет тощо)</p>	
<p>Бердяев М. Смысл истории. – М.,1990.</p> <p>Босенко О.В. Реквієм по ненародженій красі (Дослідження з історії та теорії культури). – К.,1992.</p> <p>Вернадский В. Начало и вечность жизни. – М.,1989.</p> <p>Кнабе Г.С. Материалы к лекциям по общей теории культуры и культуре античного Рима. – М.,1993.</p> <p>Культура против варварства. – М.,1992.</p> <p>Мистецтво і етнос. Культурологічний аспект. – К.,1991.</p> <p>Цивилизации и культуры. Научный альманах. Вып.1-4. – М.,1994 – 1996.</p> <p>Энциклопедический словарь по культурологии. – М.,1997.</p> <p>Костомаров М. Слов'янська міфологія. – К.,1994.</p> <p>Лозко Г . Українське язичництво. – К.,1996.</p> <p>Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу. – К.: Обереги,1992.</p> <p>Рыбаков Б.А. Язычество древних славян. – М.: Наука, 1982.</p> <p>Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. – К.,1991.</p> <p>Чмихов Н.А. Истоки язычества Руси. – К.,1990.</p> <p>Чмихов М.О. Давня культура. – К.,1994.</p> <p>Брайчевський М.Ю. Утвердження християнства на Русі. – К.,1988.</p> <p>Высоцкий С.А. Древнерусские надписи Софии Киевской XI – XII вв. – К.,1966.</p> <p>Запаско Я.П. Орнаментальне оформлення української рукописної книги. – К.,1960.</p> <p>Київська Русь: культура, традиції. – К.,1982.</p> <p>Литература и культура Древней Руси. – М.,1994.</p> <p>Моця О., Ричка В. Київська Русь: від язичництва до християнства. – К.,1996 Андрусак М. Гетьман Іван Мазепа як культурний діяч. – К.,1991.</p> <p>Білецький П.О. Українське мистецтво другої половини ХУІІ-ХУІІІ ст.. – К.,1988.</p> <p>Жолтовський П.М. Художнє життя на Україні в ХУІ-ХУІІІ ст.. – К.,1983.</p> <p>Іванов В. Велич творця. Виповнюється 250 років від дня народження композитора Максима Березовського // Українська культура. – 1995. - №9-10.</p> <p>Ісаєвич Я.Д. Братства та їх роль у розвитку української культури ХУІ-ХУІІІ ст. – К., 1996.</p> <p>Ісаєвич Я. Першодрукар Іван Федоров і виникнення друкарства на Україні. – К., 1983.</p> <p>Ісаєвич Я. Перші українські академії // Київська старовина. – 1998. - №6.</p> <p>Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори. – К., 1994</p> <p>Нічик В.М. Петро Могила в духовній історії України. - К., 1997.</p>	ЗМ 1.1

1	2
<p>Овсійчук В.А. майстри українського бароко. – К., 1991. Українське бароко та європейський контекст. Архітектура, образотворче мистецтво, театр і музика. – К., 1991. Федас О. Український вертеп. – К., 1988. Хижняк З.І. Києво-Могилянська академія. – К., 1988.</p>	
<p>Дорошук Н. Культурницька діяльність українства між двома революціями (1907-1917 рр.) // Київська старовина. – 2000. – №2. Іван Франко і світова культура: Матеріали міжнародного симпозіуму ЮНЕСКО. – Кн. 1. — К., 1986. Касьянов Г. Українська інтелігенція на рубежі XIX–XX століть. Соціально-політичний портрет. – К., 1993. Кирило-Мефодіївське товариство. – Т. 1. — К., 1990. Коваленко А.Н. Передвижники и Украина. – К., 1979. Лобановський Б.Б., Говдя П.І. Українське мистецтво другої половини XIX ст. — початку XX ст. — К., 1989. Нариси історії української інтелігенції: У 3-х т. — К., 1994. "Руська трійця" в історії суспільно-політичного руху і культури України. – К., 1987. Федченко П.М. Михайло Драгоманов. Життя і творчість. – К.; 1991. Т.Г. Шевченко і українська національна культура: Матеріали наукового симпозіуму. – Львів, 1990. Шип Н.А. Культурно-національне питання на Україні у XIX ст. // Український історичний журнал. – 1991. – № 3. З порога смерті. Письменники України – жертви сталінських репресій / Упорядник О.Г. Мусієнко. – Вип. 1. – К., 1991. Зубалій ОД., Рященко Д.С. Освітній рух в Україні у добу національно-державного відродження (1917-1920 рр.) // Український історичний журнал. – 1998. – №3. Ісаєвич Я.Д. Україна давня і нова: народ, релігія, культура. — Львів. 1996. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960-80-х років. — К.. 1995. Касьянов Г.В. Українська інтелігенція 1920-х — 30-х років: Соціальний портрет та історична доля. — К., 1992 Касьянов Г., Даниленко В. Сталінізм і українська інтелігенція (20-30-ті рр.).—К., 1991. Кручек О.А Становлення державної політики УРСР у галузі національної культури. — К., 1996. Культурне відродження в Україні. — К.. 1993. Національна культура в сучасній Україні — К.. 1995 Остешко Т.С. З історії літературно-мистецького життя в Україні за часів Центральної Ради // Український історичний журнал. – 1998. – №3. Розовик Д.Ф. Центральна Рада й українська культура // Український історичний журнал. – 1993. – № 2–3 Рубльов О.С., Черненко Ю.А. Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції. 20-50-і рр. XX ст. — К., 1994.</p>	ЗМ 1.2

1	2
<p>Стан культурної сфери та культурної політики в Україні (Аналітичний огляд).—К., 1995.</p> <p>Чоповський В. Українська інтелігенція в національно-визвольному русі на Західній Україні (1918-1939). — Львів. 1993.</p> <p>Юрчук В.І. Культурне життя в Україні у повоєнні роки: Світло й тіні. — К.. 1995.</p>	
<p align="center">3. Методичне забезпечення (реєстр методичних вказівок, інструкцій до лабораторних робіт, планів семінарських занять, комп'ютерних програм, відео-аудіо-матеріалів, плакатів тощо)</p>	
<p>1. Методичні рекомендації для організації самостійної роботи з гуманітарних дисциплін / Упоряд. А.С. Зорик. - Х.: ІОЦ ХДАМГ, 2003. – 36 с.</p> <p>2. Культурологія. Методичні рекомендації до самостійної роботи та практичних занять (для студентів 1 курсу денної і заочної форм навчання за напрямками підготовки 6.070101 – «транспортні технології», 6.080101 – «Геодезія, картографія та землеустрій») – Харків, ХНАМГ, 2009.</p> <p>3. Історія української культури. Методичні рекомендації до самостійної роботи та практичних занять (для студентів 1 курсу денної і заочної форм навчання за напрямками підготовки 6.070101 – «транспортні технології», 6.080101 – «Геодезія, картографія та землеустрій», 6.140101 – «готельно-ресторанна справа») – Харків, ХНАМГ, 2011.</p>	<p>Використовуються протягом вивчення усіх тем (змістових модулів).</p>
<p align="center">4. Internet ресурси</p>	
<p align="center">Цифровий репозиторій ХНАМГ // www.ksame.ua</p>	

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Програма навчальної дисципліни та робоча програма навчальної дисципліни

«Історія української культури»

(для студентів 2 курсу денної форми навчання за напрямком підготовки

6.140101 – «Готельно-ресторанна справа»)

Укладач: **РЯБЧЕНКО** Ольга Леонідівна

В авторській редакції

Комп'ютерна верстка: *Ю. Ю. Конюшенко*

План 2011, поз. 232 Р

Підп. до друку 23.06.2011 р.

Друк на ризографі

Тираж 10 пр.

Формат 60х84/16

Ум. друк. арк. 1,3

Зам. № 7503

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК №4064 від 12.05.2011 р.